

RÉGI PESTI KÁVÉHÁZAK

Írta: KÁRPÁTH LAJOS*

Egy bécsi lapban néhány hét előtt csinos és figyelemreméltó tárcsa jelent meg „Kávéházak alkonya Budapesten” címen. A szerző úgy látszik még fiatal ember, mert adatai, amelyeket bizonyára másod-, vagy harmadkézből kapott, nem minden tekintetben felelnek meg a valóságnak. Mindenesetre a tárcsa olyan emlékeket ébresztett fel bennem, amelyeknek megírása Budapest történeti fejlődése szempontjából jelentőséggel bír. Tizenhét éves koromig megszakítás nélkül Budapesten éltem és a rákövetkező tíz év alatt is háromszor jártam szülővárosomban. Mint minden magyar ember, én is buzgó kávéházi látogató voltam már legfiatalabb éveimben. Újságírók körében és színházak körül forgolódtam már ifjú koromban és kávéházi emlékeim is ebből a körből kerülnek ki.

Baracs Marcel és Barna Dóri kávéháza

Elsősorban a Váci uccában lévő Koronakávéházzal akarok megemlékezni. A Koronakávéház abban az időben a legelőkelőbbek közé számított. Vendégei a nap minden szakában mások voltak. Megfordultak itt előkelő politikusok, írók, újságírók és az előkelő Váci ucca legelőkelőbb kereskedői. Tulajdonosa egy elmagyarosodott Hirschler nevű ember volt, aki később Harsányi néven ismert kávézó lett. Ez a kávéház volt színhelye mindazoknak az afférokknak, amelyek az én tisztelt barátomat, dr. Baracs Marcellt a rekordpárbajhős színében tüntették fel. Ez a kitűnő, ma már béketűrő ember mindenkit párbajra kényszerített, akiről feltételezte, hogy görbén néz rá. Abban az időben még nem ismertem személyesen, de tudtam róla, hogy félelmetes ember hírében áll. Egy kitűnő újságíró, Barna Dóri, aki abban az időben szintén a Koronakávéház törzsvendége volt, pompás ötletével gyakran viharos derűtséget keltett. Ha a mellette lévő asztalnál valaki egy hölgyre megjegyzést tett, Barna odalépett a szóbanforgó úrhoz és fenyegető arccal így szólt hozzá:

— Az a hölgy, akiről ön az előbb minősíthetetlen módon nyilatkozott, az én unokahúgom. Ön tehát lesz szíves sértő nyilatkozatáért elégtételt adni.

Természetesen egy szó sem volt igaz abból, hogy Barna Dóri az aposztrofált hölgy rokona lett volna, de fenyegető fellépése elég volt ahhoz, hogy a legmesszebbmenő elégtételt csikarja ki a megszeppent úrtól. Mialatt a szomszéd asztaloknál ülő barátai nevetőgörcsökben vonaglottak.

Rákosi Jenő a Kávéforrásban

A legrégebb irodalmi kávéházban, a *Kávéforrás*-ban Rákosi Jenő elnökölt, akiről a cikkíró nem is emlékezett meg. A Ferenczikávéház, az Újvilág ucca és Rostély ucca sarkán korántsem volt az a ragyogó helyiség, mint amilyenek a cikkíró hiszi. Nappal kispolgári vendégei voltak, éjszaka pedig könnyűvérű hölgyikék adtak randevut ebben a kávéházban egymásnak. Arról, hogy VII. Edward király is megfordult volna benne, nem tudok, nem is hiszem. A Freund-kávéházzal, a Király uccában szintén nem tudok. Valószínűleg a jólismert zsidó cukrászról, Freundről van szó, ez azonban nem számított kávéháznak és az sem valószínű, hogy Herbert Bismackot szerény falai közt tisztelhetette. Nem akarok a cikkírónak szemrehányást tenni, de ellensége vagyok minden

legendának. Rosszalásom tehát nem is a tárcsa írójának, hanem informátorának szól.

Hangel úr...

A Hangli-kioszk páratlan volt a maga nemében az egész világon. Csupán a Vigadó-kávéház nyári helyisége volt, amely télen jutott csak igazi szerephez, mikor a Vigadó mindkét termében naponként hangversenyeket tartottak. A Vigadó-kávéház a hangverseny előtt és után a muzikusok találkozóhelye volt.

Az Opera zenekarának tagjai ültek itt a filharmónikus koncertek után, mindenkor karmesterükkel, az én időmben Arthur Nikisch-sel és a vendégként szereplő Hans Richterrel. Naponta pontosan nyolc órakor itt reggelizett báró Podmaniczky Frigyes, a Nemzeti Színház intendánsa és a Liberális Klub elnöke. Hangel úr, akit én még személyesen ismertem, sok évtizeden át bérlette a Vigadó-kávéházat, illetve a Hanglit, amelyben vacsora után a legelőkelőbb budapesti társaságok találkoztak.

Erkel Ferenc sakkozók

Kár a budapesti kávéházért! Sajátságosan egyéni zamata van, ha sok tekintetben a bécsi kávéházhoz is hasonlít. És mindegyik kávéház valami egyéni sajátosságával tűnt ki. Vegyük például a Velence-kávéházat a Nádor uccában, ahová atyám, aki szenvedélyes sakkjátékos volt, már gyerekkoromban sokszor magával vitt. Itt volt ugyanis a pesti Sakk Klub, amelynek elnöke a leghíresebb magyar zeneszerző, Erkel Ferenc volt. Maga Erkel és összes fiai ragyogóan sakkoztak. Nem messze a Velence-kávéháztól a Nádor ucca végén volt a Frohner-kávéház, amelyben a Budapesten tartózkodó német színészek tanyáztak. A Frohner-kávéház a Frohner-szállodában volt és a Frohner-szálloda az úgynevezett Frohner-páholyról volt nevezetes, amelyben a reprezentatív német színészeket kívül a Nemzeti Színház nagyjai, Újházi, Vizváry is megfordultak abban az időben, amikor a Gyapjú uccában levő Német színház a nyolcvanas évek táján még a német kultúra fészke volt. A Frohner-páholynak nem volt elég fala ahhoz, hogy azt a rengeteg fényképet és emléktárgyat ki lehessen akasztani, amely a német színészek emlékét hirdette. Érdekes lenne egyszer felkutatni, hogy ezek a fotográfiák kinek a kezébe jutottak.

Náday és Lőrinczy

Most azokkal a kávéházakkal foglalkozom, amelyekbe főleg a művészek jártak. Elsősorban a Pannónia-kávéházzal van szó, amelybe a Nemzeti Színház tagjai jártak, rendszerint próba és előadás után. Az öreg Náday sakkozott itt az egyik asztalnál szédítő gyorsasággal, nem törődve azzal, hogy egyik partit a másik után veszti. Ebben a kávéházban találkoztak a vidéki színészek is, különösen áprilisban és szeptemberben, amikor szerződésbe mentek, vagy szerződésük éppen lejárt. Náday állandóan tréfálkozott velük. Volt közöttük egy kiöregedett hősszerelmes, aki egy sebtében összeeszká-bált truppal Rákospalotán tartott előadásokat. Amikor Náday meggyőződött a derék Lőrinczy úr rákospalotai bukásáról, gúnyosan megkérdezte:

— Nos, mi történt, Lőrinczy úr?

Lőrinczy siralmas hangon nyilatkozott a rákospalotai közönség művészi érzékének teljes hiányáról. Náday résztvevően kérdezte:

— Hát milyen volt a retiráde?

— Ó, kérem, mester, az szépen ki volt súrolva.

Náday majd a székről esett le nevében. A nélkül, hogy a vidéki színészek tudták volna, hogy mi okozza a közderít,

Az Opera körül is volt néhány nagyon kellemes kávéház. Itt volt a Caffè Reutter, ahol Mahler Gusztáv naponta billiárdozott, többnyire dr. Dióssy Bélával. Akkor még mind a ketten nőtlenek voltak. A sarkon volt a Budapest-kávéház, ahol az operai zenekar tagjai előadás után kávéztak és estilapokat olvastak. Ezzel szemben ékeskedett a Caffè de l'Opera, amelyben énekesek voltak otthonosak. A Japán-kávéházban az Andrássy úton magam is gyakran megfordultam, Nikischék társaságában, a csellista Popperrel, Hubay-Herzfelddel, az akadémiai tanárral, Hans Kösslerrel és egyéb zenei előkelőségekkel. A Fiume-kávéházat a Múzeum körúton többnyire újságírók látogatták. Vele szemben volt a Múzeum-kávéház, ahová az országgyűlési képviselők jártak abban az időben, amikor a parlament még a Sándor uccában volt. A sarkon állt a Zrinyi-kávéház, kimondottan éjszakai kávéház, amely „A szökött katona” című darabban is szerepel. Politikusok látogatták a Kamion-kávéházat a Hatvani uccában, egy nagyon csendes és előkelőségében unalmas helyet. A Dunaparton volt a Hungária-kávéház, az Angol királynő-kávéház és a Vadász-kürt-kávéház. Abban az időben még egy-egy kávéház megnyitása szenzációszámra ment. Egyik kávézó túl akart tenni a másikon a fényűző eleganciában. Ekkor történt, hogy a Pannoniával szemben kávéházat nyitott az ismert vendéglős, Weingruber és ez a kávéház óriási tükreiről lett nevezetes. A Weingruber-kávéházban egy este magyar parasztlőzeten megjelent egy ember, aki több asztalhoz leült és idegen emberekkel csevegett. Boros Samu volt, az ismert újságíró, aki jelmezében készült és a bál előtt itt uzsonnázott, nagy feltűnést keltve. Természetesen óriási respektusom támadt a nagyszerű ember iránt, akit abban az időben még csak látásból ismertem, de ilyen vakmerő cselekedet miatt roppantul tiszteltem.

Amikor Budán csak egy kávéház volt

Kimondottan újságírókávéház volt még a Sidon-kávéház, a Franciskánus-bazárban, amelynek tulajdonosa később a Thonet-udvar-kávéházat is megvette. Nem szabad megfeledkezni az Abbazia-kávéházzal, ahol Eötvös Károly, a „Vajda” elnökölt és ha nem csalódom, Vázsonyi is itt találkozott demokrata társaival. Volt azonkívül két kimondottan zsidó kávéház is, a Szegedi kávéház, a Dob ucca és Dohány ucca sarkán és az Orczy-kávéház a Károly körúton. Nem hiszem, hogy ezekben a kávéházakban a markörökön kívül keresztény ember valaha is betette a lábát. Azt hiszem, ezek a kávéházak már nem állnak fenn.

A fentiekben rövid áttekintését nyújtottam az egykori Budapest kávéházi világának, amelyre még ifjúkoromból emlékszem. Természetesen a kávéházak történetének fejezetét még néhány adattal ki lehetne egészíteni. Említésre méltó, hogy a budai oldalon csupán egyetlen egy kávéház tudot megélni. Azért is adtam cikkemnek ezt a címet: Pesti kávéházak. Ma már valószínűleg Budán is vannak kitűnő kávéházak.

* A cikk illusztris szerzője, Kárpáth Lajos udvari tanácsos, az osztrák közoktatásügyi minisztériumban a művészi ügyek legfőbb vezetője, német nyelven küldte nekünk ezt az érdekes pesti vonatkozású cikket, amit készséges fordítottunk magyarra.